

מעדני הפרשה

רעיונות והגיגים בפרשת השבוע מאת הר' ישראל אהרן קלצקין - פרשת ראה תשפ"ו

ראה - מברכים אלול

מידי שנה, פרשת ראה היא שבת מברכים אלול, חודש הרחמים והסליחות, מרמז כי צריך להתחיל לראות את הדברים החשובים בחיים בראייה נכונה, ובעיקר להשתדל בענין שמירת עיניים שהיא חוש הראיה.

רמז לדבר, בתפילת שמונה עשרה, סמוך וצמוד לברכת 'חנון המרבה לסלוח' מתחילים 'ראה' נא בעניינו, כלומר, עונת הסליחה מתחיל בפרשת 'ראה' ואם זוכים לסליחה, אין לך רפואה גדולה מזו, לכן הברכה שאחריה היא 'רפאנו' ה' ונרפא.

רמז לדבר: ר"ה ר"ת אני ה' רופאך.

ראה אנכי

'אנכי' מרמז על מתן תורה, שם נאמר 'וכל העם רואים את הקולות' וזה לא היה חד פעמי רק לאותו יום, אלא הוראה לנצח, שאת התורה יש ללמוד ולחוות באופן מוחשי כדבר הנראה וחי לפנינו.

זה נרמז במילים 'ראה אנכי' שנראה את התורה כמו שהיה בשעת קבלתה מסיני.

ראה אנכי

'ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה', בפרשתנו יש את ההכרזה על הברכה והקללה בהר גריזים והר עיבל.

אבל הרשימה הגדולה של הברכות והקללות הם בפרשה הרביעית מכאן ואילך, ראה, שופטים, כי תצא, כי תבא.

זה נרמז בטעם רביעי שעל המילה 'ראה', כלומר ראה ארבע פרשיות מכאן ואילך, שם נמצאת רשימת הברכה והקללה במלואה.

וישבתם בטח

הפרשה מדברת על בני ישראל העולים לירושלים כדי להקריב את קרבנותיהם ונדריהם ונדבותיהם והבאת המעשרות והביכורים שמצווה להעלותם לירושלים. והתורה מבטיחה בענין זה, 'והניח לכם מכל אויביכם מסביב וישבתם בטח'.

רוב בני ישראל היו מקיימים את התחייבויותיהם הללו בשלושת הרגלים, שהיו עולים לרגל לקיים שניהם, גם מצוות עליה לרגל ובאותה הזדמנות, לקיים הבטחת נדריהם כאמור שלא לעבור עליהם ב'בל תאחר'.

והתורה מפרשת הבטחה מיוחדת למי שיבא לעלות לרגל בבית המקדש שלא יינזק מכך, שנאמר 'ולא יחמוד איש את ארצו, בעלותך לראות את פני ה' אלקיך, שלש פעמים בשנה'.

מי שעולה לרגל מחוץ לארץ וצריך לשמור יום טוב שני של גלויות, צריך שמירה ליום נוסף, בכל אחד משלושת הרגלים, שהוא מתעכב עוד יום בירושלים עקב החג.

כלומר, בעוד תושבי ארץ ישראל זוכים לשמירה יום אחד בשבועות, שבעה ימים בפסח ושמירה ימים בחג הסוכות (פלוס ימי ההליכה בדרכים כל אחד לפי מרחקו מירושלים), תושבי חו"ל מקבלים תוספת של יום שמירה.

זה נרמז באותיות של המילה וישבתם 'בט"ח', כדלהלן: ב' ימים של שבועות, ט' ימים של סוכות, ח' ימי הפסח.

והעבטת גוים רבים

פירש"י: 'והעבטת גוים' - יכול שתהא לווה מזה ומלוה לזה? ת"ל ואתה לא תעבוט'.

בפשטות הלשון, ב' חלקי הפסוק קאי על גוים, שהרי נאמר 'והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבוט', כלומר, שלא תצטרך ללוות מגוי אחד כדי להחזיר לגוי אחר, אלא יהיה לך די משלך ותוכל להלוות לגויים.

וקשה: הלא דברים קל וחומר, אם יש לך כסף להלוות לאחרים, ודאי שלא תצטרך ללוות?

וראיתי בשם אחד הקדמונים שהקשה, אטו בשופטני עסקינן, שלוה מזה כדי להחזיר לזה?

אך אין זה מוכרח בדברי רש"י, כי יתכן שהוא נדרש לצדדין, כלומר, 'והעבטת גוים רבים' שתלווה לגויים בריבית, 'ואתה לא תעבוט', לא מגוים ולא מיהודים.

כי ישראל רחמנים הם, וכאשר יהודי רואה את חבירו במיצר, ילך ללוות כדי לסייע לו, היינו, לווה מזה כדי להחזיר לזה, ועל זה התורה מברכת, שיהיה לך משלך בשפע ותוכל להלוות ולא תצטרך ללוות כלל.

את כל הדבר

'את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו'.

רש"י: מנין שאין מוסיפים לא על לולב ולא על הציצית? ת"ל: לא תוסף עליו. ומנין שאין פוחתים מהם? ת"ל לא תגרע ממנו. ומנין שאם פתח לברך ברכת כהנים, שלא יאמר: הואיל ופתחתי לברך, אומר 'ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם' וגומ' ת"ל [כל ה]דבר, אפילו דבר לא תוסף עליו.

פירוש דבריו: כיון שבהמשך הפסוק נאמר 'אותו תשמרו לעשות' ודיבור אינו נחשב מעשה, לכן ריבה הכתוב 'דבר', שגם בדיבור יש איסור להוסיף.

זה נרמז בטעם 'מונח רביעי', כלומר, הנח אותם כמו שהם ואל תוסיף לדבר ארבע ברכות וכן לגבי לולב וציצית, הנח אותו ארבע ואל תוסיף עליו ואל תגרע ממנו.

ואת החזיר

איתא בקדמונים 'עתידי חזיר להטהר' כלומר, שכיום הוא רק מפריס פרסה ולעתידי לבוא יתווסף בו גם סימן טהרה של מעלה גרה.

תפילות השבת

שלושת התפילות שאנו מתפללים בימות החול, תוכנן זהות זו לזו, כך גם שלושת תפילות החגים זהות וכך גם בר"ה. חוץ מתפילות מוספים שעניינם קרבן המוסף של אותו היום.

לא כך בשבת, כל תפילה יש לה נוסח משלה: ליל שבת הנוסח הוא, 'אתה קדשת, ויכולו'. ביום השבת 'ישמח משה, ישמחו במלכותך'. במנחה 'אתה אחד ושםך אחד'.

להסביר טעם הדבר, נקדים, כי בקידוש ליל שבת אנו מזכירים 'זכר למעשה בראשית' וגם 'זכר ליציאת מצרים', כי קביעת יום השבת נעשתה אחר ששת ימי הבריאה, שהיו ימי מלאכה ועשייה וקבע הקב"ה יום אחד בשבוע למנוחה ושבתה והתנתקות מכל העולם הגשמי מסביב והקב"ה מכניס אותנו ליום של תענוג רוחני ויתרה מכך, מכחה עלינו להתבשם לכל ימות השבוע להנהגה נעלה ורוחנית יותר משאר הברואים.

כל מטרת הבריאה היתה לזכות לקבלת התורה, שעל ידה, נבחרנו להיות עם ה', לחיות חיים רוחניים ונעלים יותר ושכל צעד בחיינו נתקדש על ידה, שגם כאשר איננו עוסקים בה בפועל, נהיה אנשים של תורה וכל מעשינו בחיינו יהיו על פי דרכיה ואורחותיה.

לכן ניתנה תורה ביום השבת, שהתורה היא תוספת על השבת, כי השבת משפיע על כל השבוע, והתורה משפיע על כל היממה וכאשר באה שבת היא מתלבשת ככלה על שומרי התורה, הרי זה בחינת לחם משנה.

יציאת מצרים היתה ההתחדשות שמסמלת את בחירתנו לעם ה' והיותנו עבדים לו וכל מטרתה לתת לנו את התורה, לכן היא מוזכרת בקידוש ליל שבת, כי כיום אנו מקודשים בשבת בראשית ובשבת של תורה.

ההתחדשות השלישית, שתהיה בבחינת החוט המשולש תהיה לעתיד לבוא, יום שכולו שבת ומנוחה, ומלאה הארץ דעה את ה', וזה יהיה שלימות הבריאה ותכליתה. זה ענין הנוסח שקבעו כנסת הגדולה לשלושת התפילות, ליל שבת מזכירים בתפילה 'אתה קדשת, ויכולו' שזה שבת בראשית.

שבת שחרית 'ישמח משה' יחד עם 'ושמרו בני ישראל את השבת' שזה שילוב של התחדשות הבריאה בקבלת התורה יחד עם שבת בראשית.

ובתפילת מנחה 'אתה אחד ושםך אחד' שזה ענין הגאולה שאז יהיה ה' אחד ושמו אחד'.

ויש לבאר למה דוקא החזיר, ולא שאר החיות שהם רק מעלה גרה, מדוע שלא יתווסף להם סימן מפריס פרסה וגם הם יטהרו?

ולתרץ זה, נבאר על פי המציאות, שמצאנו הרבה פעמים, אנשים מישראל שסרו מן הדרך ונכשלו בכל העבירות, אבל נשארו על המלבוש ולא פרשו מהקהילה, ובזכות זה, צאצאיהם המשיכו במוסדות התורה וזכו להקים בתים כשרים בישראל ובסוף ימיהם, כאשר דמם התקרר, חזרו בתשובה שלימה, לעומת חבריהם שעזבו את הקהילה, וכאשר הזקינו וראו כי הכל הבל ביקשו לחזור, אך הרגישו כי הדלת נעולה בפניהם ומן הסתם גם מחסום הבושה היה להם לרועץ.

זה נמשל לחזיר, שבחיצוניות שומר על מראהו הכשר ופושט טלפיו לומר כשר אני ומנסה להסתופף בין הכשרים, למרות שבפנימיות הוא טמא, יש לו סיכוי, שביום מן הימים, ירחם עליו הבורא ויתקן את פנימיותו כשירצה להיטהר.

בן בחר ה'

'בן בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה'.

לקראת מתן תורה, קודם שהודיע הקב"ה קבל עולם ומלואו, כי בחר בנו מכל העמים, פנה את שאר העמים והציע להם לקבל את התורה.

בספרי תחילת פרשת וזאת הברכה הוזכרו ארבע אומות שהקב"ה פנה אליהם לקבל התורה וזה לשונו:

ויאמר ה' מסיני בא - כשנגלה המקום ליתן תורה לישראל לא על ישראל בלבד הוא נגלה, אלא על כל האומות: בתחילה הלך אצל בני עשו ואמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לו: מה כתוב בה? אמר להם לא תרצח. אמרו: רבש"ע, כל עצמו של אותו אביהם רוצח הוא, שנאמר והידיים ידי עשו, ועל כך הבטיחו אביו, שנאמר על חרבך תחיה. הלך לו אצל בני עמון ומואב ואמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לו מה כתוב בו? אמר להם לא תנאף. אמרו לפניו: רבש"ע, עצמה של ערוה להם היא, שנ' ותהרן שתי בנות לוט מאביהם. הלך ומצא בני ישמעאל, אמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לו מה כתוב בה? אמר להם לא תגנוב. אמרו לפניו: רבש"ע, כל עצמו אביהם לסטים היה, שנא' והוא יהיה פרא אדם.

ב'וזאת הברכה' הטעמים הם 'רביעי גרשיים'

בפרשתנו הטעמים 'גרשיים ורביעי'.

נרמז בטעמים שארבעת הגויים גרשו עצמם מהסתפח בנחלת ה'.

הגליון לעילוי נשמת אחות אמי

האשה החשובה מרת חיה שינדל ב"ר מרדכי ערבליך ע"ה, אלמנת החזן המפורסם הרה"ח ר' יעקב ערבליך ז"ל, מגזע סאסוב, נפטרה היום. המעוניין לקבל גליון זה באימייל וכן לכל הארה והערה, יכתוב לי בכתובת הנ"ל ויקבל מידי שבוע הגליון על הפרשה. maadoney@gmail.com